

*Wdrażanie wysokiego poziomu bioasekuracji
w gospodarstwach utrzymujących świnie
poprzez ich kategoryzację*

Krzysztof Jażdżewski

Główny Inspektorat Weterynarii

Puławy 02 III 2015 r.

Zakres:

1. Przepisy dotyczące bioasekuracji,
2. Pojęcie bioasekuracji,
3. Bioasekuracja w stadzie,
4. Kategoryzacja gospodarstw utrzymujących świnie.

Akty prawne

- Ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.
- Rozporządzenie MRIRW z 18 września 2003r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych, jakie muszą spełniać gospodarstwa w przypadku, gdy zwierzęta lub środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego pochodzące z tych gospodarstw są wprowadzane na rynek.
- Rozporządzenie PE i Rady Nr 1069/2009 oraz akty prawne wydawane w zależności od sytuacji epidemiologicznej np.:
Rozporządzenie MRiRW z dnia 31 marca 2014r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem u dzików afrykańskiego pomoru świń.

Bioasekuracja

- Zespół działań mający na celu zminimalizowanie ryzyka wprowadzenia i szerzenia się czynników patogennych na fermie i poza nią.
- Skoncentrowana na ograniczeniu lub eliminacji źródeł chorób.
- Biobezpieczeństwo, bezpieczeństwo biologiczne.

Bioasekuracja

Opiera się na serii działań (kroków), które należy podjąć w celu redukcji możliwości wniknięcia i rozprzestrzeniania się mikroorganizmów.

1. Izolacja - utrzymywanie zwierząt w kontrolowanym środowisku (nie wszystkie typy produkcji)
2. Kontrola ruchu - obniżenie natężenia ruchu ludzi, zwierząt, pojazdów na fermie i wokół niej
3. Sanityzacja - DDD, sprzęt, ludzie

Bioasekuracja

Na poziomie stada, gospodarstwa bioasekuracja dokonuje się poprzez planowanie i jest rodzajem

Zarządzania ryzykiem

Trzy powiązane koncepty

Bioasekuracja

- Planowanie - cel ochrony i priorytety - nie **wszystkie zagrożenia można wyeliminować**
- Analiza zagrożeń i krytycznych punktów kontroli - określenie kluczowych elementów, rodzaj kontroli procesu
- Zarządzanie ryzykiem - podejmowanie określonych działań

Bioasekuracja

- W gospodarstwie
 1. Różne grupy wiekowe zwierząt
 2. Różne pochodzenie zwierząt wprowadzonych do gospodarstwa
 3. Różny status zdrowotny, na stosunkowo małej przestrzeni

Bioasekuracja

- Określenie obecności, dystrybucji i znaczenia określonych patogenów (zagrożeń)
- Po ustaleniu obszarów ryzyka ustanowienie środków kontroli
- Ustalenie akceptowalnego poziomu ryzyka poprzez określenie co jest sprzedawane: zwierzęta, materiał biologiczny; w jaki sposób
 - czyli jakie patogeny są ważne przy sprzedaży określonych towarów z gospodarstwa, jak te patogeny mogą wniknąć i rozprzestrzeniać się w gospodarstwie.

Bioasekuracja

- Ważne określenie źródeł patogenów w stadzie, gospodarstwie i dróg wnikania
- Po ustaleniu kluczowych obszarów np. jako CCP podejmowanie działań w tych właśnie punktach daje najlepsze efekty bioasekuracji

Bioasekuracja

- Patogeny najczęściej są wprowadzane do stada i w nim transmitowane poprzez:
 - wprowadzanie nowo zakupionych zwierząt w tym z niewiadomego źródła, które mogą być w okresie inkubacji choroby, chore lub są ozdowieńcami,
 - zwłoki zwierząt nieodpowiednio zagospodarowane,
 - środki transportu, sprzęt, ubrania, obuwie osób wizytujących stado,
 - kontakt z zakażonymi obiektami, zakażoną paszę lub wodę, odchody,
 - inne gatunki zwierząt.

Bioasekuracja

- Zakup zwierząt - tylko ze znanego źródła lub uzupełnianie stad z własnych zasobów
- Kwarantannowanie nowo przybyłych zwierząt: 7 - 21 - 30 dni lub zasada all in - all out
- Ogrodzenia i segregacja zwierząt - grupy wiekowe, produkcyjne
- Oddzielenie miejsca karmienia od miejsc przebywania, porodówki
- Sztuczna inseminacja
- Nie uczestniczenie w pokazach, targach
- Profesjonalna opieka weterynaryjna

Bioasekuracja

Lokalizacja stada, gospodarstwa

- Odległość od innych ferm i ich wielkość - powyżej 3 km małe ryzyko dla większości chorób transmitowanych przez powietrze
- Zagęszczenie zwierząt w okolicy do 100 świń/km² bezpieczne zagęszczenie- pow. 1000 duże ryzyko
- Typy ferm w okolicy
- Rzeźnie, grzebowiska w tym stare, składy odpadów, oczyszczalnie ścieków - duże ryzyko poniżej 1 km
- Drogi - powinny być min 50 m
- Obecność dzikich zwierząt powyżej 100 m

Bioasekuracja

Kontrola przemieszania środków transportu

Podział fermy na strefy:

- dla transportu zwierząt wew. i zewnętrznego
- dla transportu pasz
- dla transportu zwierząt padłych - zakaz wjazdu na teren fermy

Bioasekuracja

Przemieszczanie ludzi - sektory

- Kluczowe dla porodówek, odchowalni, magazynów pasz np. poprzez kolor kaloszy
- Tablice informacyjne na ogrodzeniu
- Ustalenie gdzie pracownicy mogą się przemieszczać - unikanie kontaktu z różnymi sektorów, zakaz utrzymywania tych samych gatunków, np. we własnym gospodarstwie
- Ustalenie ścisłych reguł dla osób z zewnątrz np. 24h karencji dla osoby, która była na innej fermie, 72h dla myśliwego, pracownika leśnego po polowaniu, pracy w lesie

Bioasekuracja

- Higiena obuwia, odzieży, osobista osób pracujących na fermie zgodnie z pisemnymi procedurami
- Używanie oddzielnego sprzętu dla każdej kategorii produkcyjnej zwierząt (strefy) jego mycie i dezynfekcja wg spisanych procedur
- Przeznaczenie osobnych narzędzi np. do prac brudnych - odchody, martwe zwierzęta i czystych-
słoma, siano

Bioasekuracja

Zabezpieczenie przed ptactwem

- Uszczelnienie wszelkich otworów
- Zakładanie siatek ochronnych - okna, wentylatory
- Zabezpieczanie paszy, ziarna
- Zakładanie „ochron” w miejscach gdzie ptaki mogą siadać

Bioasekuracja

Lekarze weterynarii

- Odpowiednie zachowanie zgodnie ze standardami bioasekuracyjnymi na fermach lub standardami wew. IW, ZLZ
- Używanie materiałów jednorazowego użytku
- Używanie wyłącznie właściwie odkażonego lub jałowego sprzętu
- Angażowanie przygotowanych pomocników
- Higiena rąk, obuwia, odzieży
- Podawanie roztworów leków z opakowań wielorazowego użytku
- Kodeks dobrej praktyki weterynaryjnej

Zabiegi DDD

- **Dezynfekcja** - niszczenie w środowisku chorobotwórczych drobnoustrojów (bakterie, wirusy, grzyby)
- **Dezynsekcja** - zespół środków przyjmowanych w celu niszczenia szkodliwych owadów skrzydłowych, pajęczaków, roztoczy
- **Deratyzacja** - tępienie gryzoni, głównie szczurów w zorganizowany sposób

Cel programu kategoryzacji

- Wzmocnienie barier przeciwepizootycznych stanowiących „pierwszą linię obrony” nie tylko w stosunku do wirusa wywołującego ASF czy CSF, ale także w stosunku do innych czynników chorobotwórczych, powodujących groźne choroby zakaźne świń podlegające obowiązkowi zwalczania, takich jak wirus pryszczycy
- Podstawowe znaczenie ma również ochrona populacji świń przed kontaktem ze zwierzętami dzikimi, które jako gatunki wrażliwe na zakażenie, stanowią ważne ogniwo w rozprzestrzenianiu tych chorób

Zasady kategoryzacji gospodarstw

- Kategoryzacja obejmuje gospodarstwa komercyjne i niekomercyjne, niezależnie od liczby świń
- Ustalenie minimalnych zasad dla wszystkich kategorii gospodarstw
- Cztery (I-IV) kategorie gospodarstw - przy zwiększaniu wymagań bioasekuracji
- Wprowadza się zasady i ograniczenia w przemieszczaniu świń pomiędzy gospodarstwami poszczególnych kategorii oraz z tych gospodarstw do innych miejsc
- Program przewiduje wdrażanie w okresie 5-6 lat

Wymagania minimalne

- Posiadanie środków dezynfekcyjnych i wydzielone miejsce do ich przechowywania
- Wydzielone miejsce do składowania obornika
- Odzież i obuwie przeznaczone tylko do obowiązkowego użycia w gospodarstwie
- Stałe utrzymywanie mat dezynfekcyjnych przed wejściami do budynków
- Budynki, w których utrzymywane są zwierzęta powinny być:
 - zabezpieczone przed dostępem zwierząt innych niż utrzymywane w gospodarstwie;
 - utrzymywane w czystości;
 - przy wejściach do budynków, w których utrzymywane są świnie powinny się znajdować tablice z napisem „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”

Wymagania minimalne

- Utrzymywanie świń w zamkniętych pomieszczeniach i nie wypuszczanie świń na wybiegi, chyba że zapewni się fizyczne oddzielenie wybiegów od dzikich zwierząt lądowych np. poprzez podwójne ogrodzenie
- Wprowadzanie do gospodarstw świń oznakowanych, pochodzących wyłącznie ze znanych źródeł, zaopatrzonych w wymaganą przepisami prawa dokumentację
- Oddzielanie fizyczne świń chorych od świń zdrowych
- Wykorzystywanie sprzętu do obsługi świń, w tym do ich poskramiania wyłącznie w tym gospodarstwie
- Przestrzeganie zakazu skarmiania świń odpadami gastronomicznymi, w tym również odpadami żywnościowymi pochodzącymi z kuchni domowych
- Karmienie świń paszą zabezpieczoną przed dostępem zwierząt wolnożyjących
- Przestrzeganie zasad dotyczących zagospodarowania padłych zwierząt oraz odpadów poubojowych w przypadku uboju zwierząt w gospodarstwie

Wymagania kategoria I

- Gospodarstwa niekomercyjne, przyzagrodowe - gospodarstwa, w których w każdym okresie roku utrzymuje się do 10 tuczników, w tym gospodarstwa utrzymujące świnie z przeznaczeniem na własne potrzeby
- Przemieszczanie z gospodarstwa:
 - do rzeźni, w tym poprzez punkt skupu
- Przemieszczanie do gospodarstw kategorii I:
 - z kategorii gospodarstw II, III, IV

Wymagania kategoria II

- Wszystkie typy gospodarstw (tuczarnie, w cyklu zamkniętym, zarodowe) poza przyzagrodowymi.
- Przemieszczanie z gospodarstwa:
 - a) do rzeźni;
 - b) punktu skupu jeżeli w tym samym czasie nie ma świń z gospodarstw kategorii I
 - c) miejsca gromadzenia zwierząt
 - d) kategorii I i II
- Przemieszczanie zwierząt do gospodarstwa:
 - z gospodarstw kategorii II, III, IV

Wymagania kategoria II

- a) materiał przetrzymywany w gospodarstwie, wykorzystywany jako ściółka dla świń jest zabezpieczony przed dostępem dzikich zwierząt
- b) czynności związane z obsługą świń są wykonywane przez osoby nieuczestniczące w polowaniach na zwierzęta łowne lub w odłowach takich zwierząt chyba, że od zakończenia polowania minęły 72 godziny (należy ustalić zasady bezpieczeństwa przeciwepizootycznego dla lekarzy weterynarii)
- c) na teren, gdzie usytuowane są budynki, w których utrzymywane są świny nie są przynoszone/wwożone żadne części dzika, zastrzelonego lub martwego
- d) uniemożliwienie kotom, psom dostępu do świń; tworzenie barier przeciw gryzoniom wraz z posiadaniem odpowiedniej dokumentacji
- e) w okresie 7 dni od wprowadzenia nowych świń do stada, żadna ze świń nie może być przemieszczana z tego stada z wyjątkiem świń przeznaczonych bezpośrednio do uboju

Wymagania kategoria II

- f) wyłożenie mat dezynfekcyjnych przed wjazdami do gospodarstw i wyjazdami z nich
- g) ogrodzenie gospodarstwa (siedziby stada), w którym utrzymywane są świnie - ogrodzenie o wysokości co najmniej 1,5 metra na podmurówce lub z wkopanym krawężnikiem na głębokości co najmniej 40 cm lub zastosowanie zabezpieczenia przed wniknięciem dzików, ściana budynku bez otworów, wybetonowane lub lite podłoże pomiędzy siatką a budynkiem
- h) ograniczenie do minimum wjazdów na teren gospodarstwa samochodów, prowadzenie dokumentacji wjazdów i wyjazdów, dopuszczanie wjazdu jedynie środków transportu z udokumentowaną dezynfekcją

Wymagania kategoria III

Wszystkie typy gospodarstw (tuczarnie, w cyklu zamkniętym, zarodowe) poza przyzagrodowymi.

- Przemieszczanie zwierząt z gospodarstwa kategorii III:
 - a) do gospodarstw należących do kategorii I, II lub III
 - b) do rzeźni
 - c) do miejsca gromadzenia zwierząt
 - d) do punktu skupu, jeżeli świnie będą przemieszczane do rzeźni lub gospodarstw kategorii I lub II
 - e) na wystawy, pokazy konkursy
- Przemieszczanie zwierząt do gospodarstwa kategorii III:
 - z gospodarstw kategorii III i IV

Wymagania kategoria III

- a) ograniczenie do minimum wjazdów na teren gospodarstwa samochodów, prowadzenie dokumentacji wjazdów i wyjazdów, dopuszczanie wjazdu jedynie środków transportu z udokumentowaną dezynfekcją
- b) minimalna odległość od gospodarstw kategorii I i II wynosi [X] m
- c) zastosowanie śluz dezynfekcyjnych dla pracowników i lekarzy weterynarii z możliwością dokonania pełnego umycia się (natrysk) w gospodarstwie
- d) osoby obsługujące zwierzęta w gospodarstwie nie mogą mieć kontaktu ze świniami pochodzącymi z gospodarstw kategorii I lub II
- e) udokumentowane (dokumentacja dostępna w gospodarstwie) pochodzenie oraz jakość zdrowotna materiału biologicznego (materiał biologiczny pochodzący wyłącznie z zatwierdzonych podmiotów pozostających pod nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej)
- f) udokumentowane pochodzenie pasz stosowanych w żywieniu świń oraz zakupionych zwierząt (dokumentacja dostępna w gospodarstwie)
- g) uniemożliwienie ptakom dostępu do pomieszczeń gdzie są świny

Wymagania kategoria IV

Gospodarstwa o najwyższym standardzie bioasekuracji.

- Przemieszczanie zwierząt z gospodarstwa kategorii IV:
 - a) do gospodarstw do kategorii I, II, III lub IV
 - b) do rzeźni
 - c) do punktu skupu, jeżeli świnie będą przemieszczane do rzeźni lub gospodarstw kategorii I, II lub III
 - d) na wystawy, pokazy konkursy - bez kontaktu z I,II,III
 - e) do miejsca gromadzenia zwierząt
- Przemieszczanie do gospodarstw tej kategorii tylko z kategorii IV.

Wymagania kategoria IV

- a) osoby obsługujące zwierzęta w gospodarstwie nie mogą mieć kontaktu ze świniami pochodzącymi z gospodarstw kategorii I, II lub III
- b) pasza, z zakupu z zewnątrz jest pozyskiwana bezpośrednio z zakładu paszowego, dostarczana do gospodarstwa środkiem transportu bezpośrednio z tego zakładu lub zatwierdzonego pośrednika
- c) wydzielona stacja 21-dniowej kwarantanny dla każdej dostawy świń z osobną obsługą, sprzętem i przechowywaniem paszy
- d) utworzone śluzy dla pojazdów z paszą i zwierzętami tak aby pojazdy nie wjeżdżały na teren siedziby stada
- e) stały nadzór lekarsko - weterynaryjny wraz z wdrożonymi planami profilaktycznymi przeciwko chorobom zakaźnym i zaraźliwym

Dziękuję za uwagę!